

נאמר של נייר

האמן הישראלי שהשפיע על ליאונרדו דה-וינצ'י *

המשורר שבא מן הכפורה הלשוני * האם יפסיק זבולון המר את

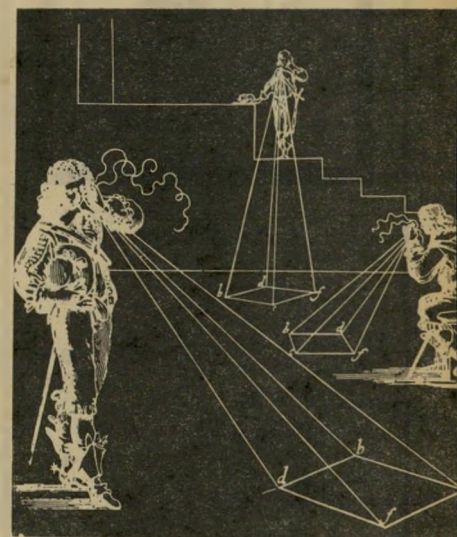
לימוד קופרניקוס וצ'ארלס דארווין בבתי הספר החופשיים?

אמנות

ליאונרדו

ירון: צופים יקרים, נמצא איתנו בי אולפן האמן הצעיר ליאונרדו דה-וינצ'י, ששב לאחרונה מסיבוב של הופעות אופ-טיות בארצות-הברית. שם קצר הצלחה רבה. בימים אלה פתח ליאונרדו תערוכת פריזמות בביתן-הפריזומאים.

ליאונרדו: שלום לך ירון! ירון: בתערוכה הפריזומטית שלך, דומה שאתה מגלם את רוח החקרנות העדשתית. ואת הגניוס האילוויוני של הצופים. ההת-

חצי מיליון צופים הטיפוח

רשמות המיקודית שלי היא שאחרי שהצי-לחת להשלים במכחולך, בתקופה הקרב-פריזומטית, את פיענוח גוף-האדם, והוספת על כך את תגליותיך בתחומי הפיסיולוגיה של העין, הגעת לציר האין-הפריזומטי. אמור לי, ליאונרדו, האם זה ציור או אשלייה?

ליאונרדו: טוב, זו אשלייה שבתוכה אני מצליח לגלם את המיסתוריים החזותיים של החיים הפריזומטיים הפנימיים, את פריזומת רוך-הבשר, תוך היעזרות בטכ-ניקה שלמדתי ליישם מדיעותי במדעי הפיסיקה והטבע. הביולוגיה, המיכאניקה, יחסיה-הציבורי, טיפשות הצופים - ובעיקר האופטיקה התחמבטית.

ירון: אני ממש המום מציירותיך. הנה חלפתי בעדן, הלךך ושוב, והן לא הותירו בי עקבות כלשהם. אמור לי, האם השפיע אמן כלשהו על אופן חשיבתך האמנותית, ועל הביצועים האופטיים-פריזומטיים שהד-גמת על עתה לנוכח חצי מיליון צופים? ליאונרדו: אם לומר את האמת, נדמה לי שהושפעת מביקצת האמן בוקי שוורץ. ירון: תודה רבה לך ליאונרדו דה-וינצ'י, ולכם הצופים, אנחנו נתראה שוב ביום השלישי הקרוב, בתוכנית עני כותרת. ערב טוב.

תיאטרון

מנוי (קים)

מדי שנה בשנה, עם פתיחת עונת-

התיאטרון. מבשרים בקול תרועה התיאטר-ראות המסובסדים על הצעות מפתות לצי-נור לרכישת כרטיסי-מנוי לעונת-התיאטרון הבאה לטובה על התיאטראות.

סך ותימנויים אלה הן בבחינת חתולי-בשק, עיסקה שממנה יוצאים נשכרים גיזבריי-התיאטראות ולא טעם הקהל. ראי-שית: אין התיאטראות מפרסמים פירוט מלא של ההצגות שיש בכוונתם להעלות, לא את אפשרויות הבחירה של המנויים, וגם לא את הליהוק לאותן ההצגות. סדרות-המנויים הן בבחינת הונאה הנעשית לאורי-השמש, תוך ניצול גלוי של כוונותיהם הטובות של קהל צופי התיאטרון, המשלם את מחיר סדרות-המנויים וזוכה בתמורה שאינה הולמת את כספו.

יחד עם זאת מהווה ציבור המנויים, שפני-ניסיון של התיאטראות לניסויי בימוי ורפרטואר קולקלים, שבמהלכם מחליפים בשרירות-מינהלית את הליהוק מה, כוכ-ב"ם של ההצגות-הבכורה למבקרים, לשח-קנים-מתחילים או גרועים בהצגות-המנויים. הרפרטואר של תיאטרות אלה, הנתי-מכים ומסובסדים, אינו מצדיק תמיכה ציבורית כלשהי. רפרטואר דומה לשלם בארצות אחרות הינו המדד האחד ויחיד לתמיכה-הציבורית. ותמיכה זו נעשית ערב-ערב. בהצבעה ברגליים של הצופים, הצגות רעות נופלות מהר. מן הראוי לציין כאן, שאין ממשלת ארצות-הברית תומכת תמיכה כלשהי בהצגות המסחריות המועלות בר-ברודוויי, כפי שהמועצה לתרבות ולאמנות הבריטית אינה תומכת בהצגות המועלות בווסט-אנד בלונדון.

מלבד אחיזת-העניניים, סדרות-המנויים בארץ, נועדו ליצור תמונת-מצב מעוותת של תיאטרות תוססים, בעלי מגע עם קהל רחב, מערכת שבה מהווה קהל רוכשי המנויים על-התאנה מערות התיאטרון הישראלי נכפית עליו.

האמת היא שקהל שוחרי התיאטרון בארץ ראוי לתיאטרון טוב יותר, ויש בכוחו להביא - על-ידי שביית-מנויים - יצירת לחץ על התיאטראות ואילוץם לעלות לפחות לאיכות בינונית בנורמות הבינלאומיות. גם ביטול הקצבות הממשלה לתיאטרות יביא אותם לידי תחרות חופ-שית שתוכל לספק את דרישות הצופים.

שירה

פרייל-מאדונה

למרות ששירת וסיפרות תקופת-ההשכלה תמו, ניתן למצוא את שרידיהן בכל מוספי ושנתוני הסיפרות הישראליים, החל ב-שמאל-הקיצוני וכלה בימין האומני-כות-רת-הקבע המתנוססת מעל לשרידיה-הש-כלה היא אחת ויחידה: גבריאל פרייל, גבריאל פרייל, משורר יהודי-אמריקאי, הכותב זה שנות-ידרו בלשון העיברית, המפרסם את נהר שיריו בבולמוס של פירסום בסיפרותונים הישראליים, ונהוג כאלו אמריקה היא פרובינציה של התרבות הישראלית. העיברית השגורה בשיריו של פרייל היא לשון סינתטית, המושגת על עיברית של עין ולא עיברית של אוזן והנוצקה על אימונים שיריים שאחריהם מחפש המשורר בשוק-הפישפשים של השירה-האמריקאית.

פרייל הוא סחיש למשוררים כותבי עיברית באמריקה, שהגדול בהם היה זלמן שניאור, משוררים שרגליהם היו בתקופת-ההשכלה וראשם במדינת-ישראל. יכולתם האמנותית של משוררים אלה היתה בכך שבתקופתם, היה בכוח שירתם לבצר ל-עצמה מעמד שווה בצד השירה העיברית

שנוצרה בארץ-ישראל, עם עליית חיים נחמן ביאליק ושאל טשרניחובסקי לארץ-ישראל הם הפכו למטרופולין השירה העיברית, וזרעו את ניצני המחר על קרקע זו.

זלמן שניאור חש צורך, עם הקמת מדינת ישראל, לעקור רגליו מאמריקה ולעלות ארצה. דבר שנמנע מגבריאל פרייל אך לא מנע את שיריו מלעלות ארצה, ולהתפרסם בכל כמה ועל כל עץ ורענן כאן. השנים הפכו אותו לתקן של פרי-קדוש, ועורכים-סיפוריים וזיונים התעלמו במתכוון, או שלא במתכוון, מכך ששירתו היא שירה המנוקת ממשמע האוזן של השפה העיברית.

על-מנת לבחון תחום זה, בין שירת פרייל לבין השירה-העיברית המתהווה, מן הראוי לבחון שני עמודים מתוך חוברת שנתון עכשיו 29/30. בעמוד 9 מופיע שם שירו של המשורר דוד אבידן, "מנת-קרב", הנפתח במילים, "לשנות מים כב-רים / לנשום חיל-אוויר צח / ללבוש מדים ומוטרים / לנצח את המנוצה..." שיר התואם עד מאד את השפה העיברית העכשווית, ושמיעותה של הלשון היא נהרצת. בעמוד 10 מצוי שירו של פרייל "זמן אחר", הנפתח במילים: "אין מנום מן הזמן שלי / הוא ליטא, הוא אמריקה, הוא ארץ-ישראל / אני העתק מיוחד של ארצות אלו: / אכישוה הן קלטו ממנוי אוויר..." זהו צירוף מילולי משולל יכולת שמיעות כלשהי, ומעיד על החסר בו, לעומת פתיחת שירו של אבידן.

גבריאל פרייל יודע עיברית, יודע מילים עיבריות, יודע ניקוד, יודע פיסוק, יודע תחביר, יודע הכל. אבל השירים שלו אינם עיבריים, אלא עיברו-יהודיים. אולי הם שירים אמריקאים, שמפאת קושי-לשוני כלשהו, נוסטאלגי או יומרני מצורפים באותיות עיבריות ולא לטיניות, גם חומרי-השירה שלו הם משם, ולעיתים בכוחם להיראות לקורא השירה העיברית כשירים של גילגמש שעברו במינהרת-הזמן, ועור-כים ניסיון של הכירה בלשוננו השירית

גבריאל פרייל ירושלים עירנה קסנה

של משורר אוניברסיטאות אמריקאי כל-שהו. גבריאל פרייל מבקר בימים אלה בארץ, בותן את התפתחות נתיניו. עורכת מזדר-הסיפרות ביאדיו, שאוזנה אינה קשובה כלל לפעמי השירה העיברית, והשינויים המתרחשים בה בשנים האחרונות, מצאה לנכון להקדיש לאורה ומן-שידור מכובד. כמה מפניניו של האורח באותו שידור היו: "איני רואה מישהו שהשפיע עלי..." אני רואה בירושלים עירנה קסנה... אני

אזרח ישראלי מהבחינה התרבותית...". אם להתעלם מכך ששר-ההיסטוריה מחפש את המשורר שאיש לא השפיע עליו, ולבלוע את הפגיעה בכבודה של ירושלים, נשאלת השאלה אם גבריאל פרייל הוא אזרח בתרבותם של סמיח אל-קאסם, סיהאם דאוד ועוד משוררים ערביים ביש-ראל, או שהוא חי באשלייה ש, הבחינה התרבותית" שלנו היא אחרת.

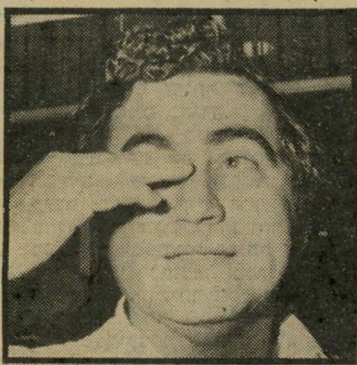
על כל פנים, בתרבות שבה משוררים בגיל-הביניים מחפשים אחר משוררים זקנים להיתלות בהם, תיתכן גם עיסקה של היתלות באילנו של פרייל, שיבוא וילטף משוררים אלה בשערך המקריח והנידף, ואולי אלה ידאגו שהוא יקבל איזה מענק יצירה מראש-הממשלה, ואולי אפילו את פרס ביאליק או משהו.

האמת הטראגית היא שאם הדור הקודם היה ראוי לזלמן שניאור, הרי גבריאל פרייל ראוי לדור משוררי המדינה. הוא יכול להתחיל לשחק עכשיו בארץ תפקיד של מאדונה לשירה.

מלחמת תרבויות

שר(טן) החינוך

תחת הכותרת, "מי מפחד מחינוך יהודי?" פירסם שר-החינוך זבולון המר רשימה בדיעות אחרונות של ראש-השנה, ובה הציג את ה"אני-מאמין" שלו לגבי האופן שבו הוא רואה את מערכת החינוך שהופקד עליה ואת ייעודה.

זבולון המר אני מאמין

פרופסור מיכאל הרסגור נבהל מתוק-פנותו-הרעיונית של שר-החינוך, והגיב במאמר תחת הכותרת, "אני מפחד מחינוך יהודי", ונימק את עצמו בין השאר ב"מילים: "ובכך, מי עשוי כמדנית היהודים לפחד מחינוך יהודי? האם האיטלקים באיטליה מפחדים מחינוך איטלקי? (אם כן, כמובן, מי שקצת מתמצא בענייני אימפריה יזכר מיד שקיים חינוך איטלקי הומניסטי, השואב את השראתו מתרבות הרנסנס, וההשכלה, ממסורת אביב העמים והמאבק האנטי-פשיסטי, וחינוך איטלקי פשיסטי, אותו הנהיגו מוסולוני ומרעיו, חינוך בנוי על ניפוח הלאומנות, ועל פולחן גרושסקי של רומי העתיקה ועל הכשרה למלחמה אשר כל אחד יודע כיצד נתיימה לגבי איטליה..."

הרסגור נבעת מטענת-היסוד ה, פלורא-ליסטית" של שר-החינוך, שכתב: "היתה זאת שגיאה להתבטל בפני תורות וחוכמות זרות", והנחת-היסוד שלו שמטרת החינוך היא, "לחנך לבבות כנותניו ובניניו שידעו